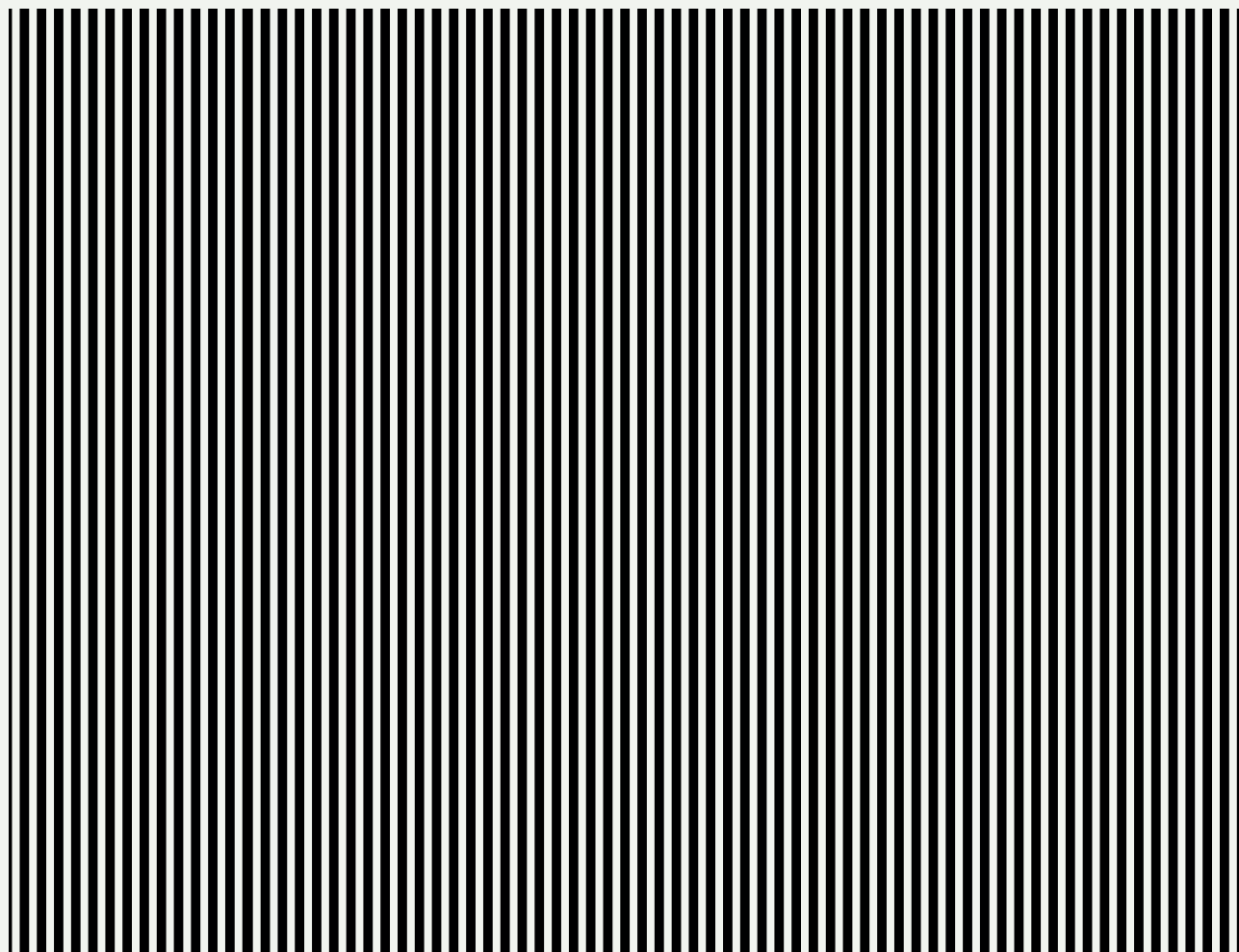

GUIA DE RECOMANACIONS
PER A LA PREVENCIÓ SOBRE DROGUES
EN L'ÀMBIT UNIVERSITARI

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya
Subdirecció General de Drogodependències

Direcció

Joan Colom
Maria Estrada

Coordinació

Pep Cura

Redacció

Carles Sedó
Pep Cura

Equip col·laborador

Otgé Amatllé
Júlia Bertran
Àrea de prevenció (ASPCAT)

Edita

Agència de Salut Pública de Catalunya
Subdirecció General de Drogodepenències

Assessorament i correcció lingüística

Secció de Planificació lingüística

Disseny i maquetació

Àlex Verdaguer

ÍNDEX

5

7

9

16

20

PRÒLEG

1_INTRODUCCIÓ

2_MARCS CONCEPTUALS

2.1_ DADES SOBRE PREVALENCES
DE CONSUM I ESTILS DE VIDA UNIVERSITARIS

2.2_MARCS NORMATIUS

2.3_PATRONS DE CONSUM

2.4_REDUCCIÓ DE RISCOS I DANYS

2.5_TRACTAMENT DE LES DROGODEPENDÈNCIES

3_LA PREVENCIÓ DE DROGUES AVUI

3.1_COBERTURA TERRITORIAL, MAPA D'ACTUACIONS

3.2_PROGRAMES QUE INTERVENEN EN MEDI UNIVERSITARI

3.3_METODOLOGIA D'INTERVENCIÓ

4_RECOMANACIONS D'ACTUACIONS

PRÒLEG

La universitat és un espai de creixement personal, on els estudiants no només adquireixen coneixements a les aules, sinó que també treballen les habilitats personals i socials necessàries per afrontar les exigències del món laboral. És per això que aquest espai és una oportunitat excel·lent per consolidar els hàbits saludables adquirits en etapes formatives anteriors. Alhora, s'hi poden atendre les noves necessitats sobre la salut d'aquests joves, com el possible consum de drogues, mitjançant la prevenció i la reducció de riscos.

L'Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT), en col·laboració amb les entitats que actuen en el medi universitari, treballa des de 1999 per donar eines als joves universitaris perquè gestionin els riscos associats al consum de drogues.

Actualment, a Catalunya vuit de les dotze universitats que formen el mosaic d'universitats (públiques i privades) incorporen, amb el suport del Departament de Salut, programes de prevenció del consum de drogues.

La *Guia de recomanacions per a la prevenció sobre drogues en l'àmbit universitari* vol ser una eina que ajudi els diferents professionals que treballen a les universitats de Catalunya a implementar mesures concretes en els seus diferents àmbits laborals. Aquesta eina, per tant, no ofereix una única proposta sobre què s'ha d'implementar, sinó que proposa un ventall de possibilitats perquè cada entorn l'adapti a la seva realitat particular.

L'elaboració d'aquesta Guia ha estat possible gràcies a la col·laboració d'un grup de professionals (tècnics de prevenció i personal universitari), que han compartit el seu coneixement i experiència. També hem d'agrair l'estreta col·laboració amb l'entitat *EdPAC*, que ens ha ajudat en tot aquest procés.

Joan Colom i Farran

Subdirector general de Drogodependències
Generalitat de Catalunya

1

1_INTRODUCCIÓ

El consum d'alcohol i altres drogues és encara una realitat per a moltes persones joves a Catalunya, fet que explica i justifica que, des d'una perspectiva de salut pública, l'abordatge d'aquest consum segueixi sent una prioritat per al Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

De l'anàlisi de les dades territorials de l'enquesta EDADES 2011-2012, s'observa que la població d'entre 15 i 29 anys és la que té un índex d'experimentació més alt¹ (primers consums) amb cocaïna, MDMA (èxtasi), amfetamines i substàncies al·lucinògenes com els bolets o l'LSD. Les edats d'inici en el consum de tabac, alcohol i cànnabis se situen per sota d'aquesta franja.

Una part significativa d'aquest segment poblacional estudia a la universitat. L'any 2012 un total de 59.407 persones (el 3,3% de la població general a Catalunya) estava matriculada en algun grau universitari i, malgrat els canvis demogràfics que experimenta la població universitària –sobretot pel que fa l'augment de persones més grans de 60 anys–, la franja d'edat dels universitaris es concentra en aquesta "edat experimental" dels 15 als 29 anys. Font consultable [aquí](#).

Als joves universitaris, que acaben d'assolir la majoria d'edat, se'ls suposa una capacitat per prendre decisions, per resoldre conflictes i per enfrontar-se positivament davant situacions problemàtiques. Això explicaria, en part, la seva actitud d'experimentació amb drogues, fet que no deixa d'alertar de la necessitat d'implementar mesures preventives concretes i adaptades a aquestes realitats.

La universitat cal entendre-la, doncs, com un espai més, en què es poden promoure polítiques de promoció de la salut i de prevenció del consum de drogues, com ho són també altres espais d'educació formal, no formal i d'intervenció comunitària.

Des de l'any 2000, el Departament de Salut treballa per implementar programes de prevenció en l'àmbit universitari. Aquest camí va començar amb l'impuls des de l'àrea de Public Health de la Comissió Europea amb el programa "Away from home", i va acabar cristal·litzant –un cop finalitzada aquesta experiència europea– en el programa [En Plenes Facultats](#).

A banda d'això, el Departament de Salut ha creat l'entorn web [laclara.info](#), adreçat a joves majors de 18 anys i ha donat suport als programes de prevenció sobre drogues de la Fundació Autònoma Solidària de la Universitat Autònoma de Barcelona i al programa [Tu Punto](#) de Promoció i Desenvolupament Social (PDS).

Després d'aquesta trajectòria de catorze anys d'experiència en el marc de la prevenció universitària, s'ha volgut reunir diferents agents implicats –tècnics universitaris i de prevenció– per sintetitzar aquelles mesures de prevenció i atenció sobre drogues que es recomana implementar a les universitats catalanes. Les intervencions que es proposen s'organitzen en tres eixos: prevenció, formació i atenció a les drogodependències.

Aquesta *Guia* s'adreça als referents institucionals de l'àmbit universitari, però també al personal tècnic i administratiu, i a les organitzacions i entitats que intervenen al campus, i vol fer palesa la necessitat d'intervenció preventiva considerant el potencial transformador que té el context universitari.

1. Sobre la tipologia de consum, podeu consultar el punt 2.3.

2

2_ MARCS CONCEPTUALS

2.1_ DADES SOBRE PREVALENCES DE CONSUM I ESTILS DE VIDA UNIVERSITARIS

La font estadística que proporciona millor una radiografia dels consums dels joves universitaris catalans és l'informe de resultats per a Catalunya de l'*Encuesta domiciliaria sobre alcohol y drogas (EDADES)* 2011. En aquest informe es destaquen les següents conclusions:

- » L'experimentació amb drogues es produeix sobretot en la franja d'edat dels 18 als 23 anys, amb les excepcions de l'alcohol i el tabac, que es proven per primera vegada abans dels 18 anys, i els tranquil·litzants, que es prenen als 30. Font consultable [aquí](#).
- » Pel que fa al consum diari de substàncies, la ingesta d'alcohol és menor entre la població de 15 a 29 anys (2,7%) que entre la del grup de 30 a 64 anys (13,7%). El consum diari de cànnabis, al contrari, és més elevat entre la població de 15 a 29 anys (2,9%) que respecte al grup de 30 a 64 anys (1,0%). I respecte a la ingesta diària de tranquil·litzants, el grup de 30 a 64 anys supera amb un 4,8% al grup d'edat de 15 a 29 anys (1,5%), però, tot i això, cal fer notar que aquestes substàncies són les quartes més consumides diàriament per aquest grup d'edat. Font consultable [aquí](#).

L'informe de la Fundació Atenea, *Hábitos de ocio y consumo en población universitaria menor de 30 años*, de l'any 2010, ofereix una aproximació més qualitativa dels estils d'oci i patrons de consum de la població universitària. L'informe destaca que l'experimentació amb drogues del col·lectiu universitari en relació amb la resta de joves és més gran, malgrat que aquest consum no es tradueixi generalment en consums habituals.

D'aquesta manera, a l'entorn universitari es produeixen consums de noves substàncies com ara la cocaïna i estimulants varis, que s'afegeixen a possibles consums que ja es mantenen a l'ensenyament secundari, com ara el cànnabis, el tabac i l'alcohol. Aquest fet s'explica, segons l'informe, per elements psicosocials propis del context universitari en què els joves acaben d'assolir l'edat legal, tenen una suposada capacitat per prendre decisions, de resolució de conflictes i d'enfrontament positiu davant situacions problemàtiques. Aquests elements fan disminuir la percepció de risc, la qual cosa, sumada a més sensació de llibertat, pròpia del context, i l'edat, explica l'increment del consum experimental i habitual de determinades substàncies.

"[...] a l'entorn universitari es produeixen en alguns casos consums de noves substàncies com ara la cocaïna i estimulants varis, que s'afegeixen a consums com ara el cànnabis, el tabac i l'alcohol."

Els patrons de consum de la població universitària no difereixen gaire dels patrons de consum de la població jove general. L'ús es concentra els caps de setmana i, en el cas del cànnabis, també hi ha una presència en entorns laborals i acadèmics diaris. L'estudi identifica dos models en el patró de consum: 1) consums intensius durant el cap de setmana d'aquelles substàncies que també es consumeixen diàriament (alcohol, tabac i cànnabis) als quals se sumen altres consums com la cocaïna, i 2) consums diaris d'alcohol, tabac i cànnabis. Aquest patró de consum és molt característic de la població universitària.

Per acabar, l'informe comenta la baixa percepció del risc del consum de substàncies que té la població universitària, especialment pel que fa a l'alcohol i al cànnabis, i destaca la importància que donen a la informació sobre les diferents substàncies, tot i que expressen que la que reben en el medi universitari és deficient.

2.2_ MARCS NORMATIUS

La legislació que tracta els temes relacionats amb les drogues és estatal i nacional o autonòmica. Tot i això, els municipis on hi ha universitat poden tenir normatives que regulin el consum d'alcohol a l'espai públic. Normalment, sota el paraigua de normatives cíviques poden sancionar el consum d'alcohol o establir programes educatius alternatius al pagament de la multa.

De lleis sobre drogues, n'hi ha de civils i de penals, i regulen diferents aspectes com ara: la venda, la possessió, els espais on es poden consumir, la publicitat, la promoció del consum, la prevenció dels problemes associats i l'atenció a les persones usuàries en general i, especialment, les que són drogodependents.

Si la llei és civil, la conseqüència que es deriva de l'incompliment és administrativa. En cas que la llei sigui penal, la gravetat és superior, ja que pot comportar un delicte –amb els antecedents penals corresponents–, una sanció econòmica i una condemna amb la possibilitat d'ingrés en un centre penitenciari. A més, la jurisprudència marca quina pauta cal seguir en tot allò que no està regulat explícitament en el Codi penal.

TABAC

La venda de tabac està limitada a les persones majors d'edat. Només se'n pot dispensar en estancs i màquines de bars amb sistema d'activació, amb la confirmació prèvia de l'edat de qui en vol comprar.

No està permès fumar-ne en espais d'ús públic i entorns laborals. La prohibició, però, no s'aplica als espais a l'aire lliure dels centres universitaris, sempre que no siguin accessos immediats als edificis o voreres circumdants (*Llei 42/2010, BOE núm. 318*).

ALCOHOL

La venda de begudes alcohòliques a les instal·lacions universitàries està sotmesa a la mateixa regulació que segueixen els establiments que en venen en àmbits no universitaris. Els establiments situats a les universitats que puguin vendre alcohol han de tenir un rètol visible en el qual s'informi de la prohibició de la venda a menors d'edat.

Altres punts amb possibilitat de subministrar begudes alcohòliques, com poden ser les màquines expenedores, han de disposar també d'un rètol que informi que els menors no estan autoritzats a fer-la servir.

Una característica específica de la normativa que regula la venda d'alcohol en els espais universitaris és que no es poden vendre ni consumir begudes alcohòliques amb una graduació superior als 20° (*Llei 8/1998, DOGC núm. 2686*).

DROGUES IL·LEGALS O MERCAT IL·LEGÍTIM DE SUBSTÀNCIES LEGALS

El consum i la tinença de drogues il·legals o d'esfris relacionats amb el consum tenen conseqüències administratives i estan sancionats amb multa. Els equipaments d'ús públic que tolerin el consum il·legal o el tràfic de drogues cometen una infracció (*Llei orgànica 1/1992, BOE núm. 46*).

El Codi penal condemna i multa l'elaboració, el tràfic i la promoció del consum, tot i que només és un delictes la possessió de drogues il·legals quan la quantitat o altres indicis facin pensar que és per traficar.

La condemna depèn del tipus de droga: si són derivats del cànnabis o fàrmacs comercialitzats il·lícitament és d'un a tres anys, per a la resta de substàncies il·legals és de tres a sis anys.

La pena augmenta quan són quantitats altes. Si la persona és funcionària o docent i obra en l'exercici del seu càrrec, les penes han de ser superiors (*Llei orgànica 10/1995 i modificacions, BOE núm. 281*).

CONDUCCIÓ

És una infracció administrativa conduir amb més de 0,25 mg/l en aire espirat o 0,5 g/l en sang d'alcohol. Qui no té dos anys d'antiguitat en el permís o condueix un vehicle de transport de persones o mercaderies no pot superar els 0,15 mg/l en aire espirat o els 0,3 g/l a la sang (*Llei 6/2014 i modificacions, BOE núm. 85*).

Si la taxa d'alcohol supera els 0,6 mg/l en aire espirat o 1,2 g/l a la sang, o es condueix sota els efectes de drogues, el Codi penal ho castiga amb presó de tres a sis mesos, multa o treballs comunitaris, i suspensió del carnet (*Llei orgànica 10/1995 i modificacions, BOE núm. 281*).

Lleis consultades:

- » Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal.
- » Llei 6/2014, de 7 d'abril, per la qual es modifica el text articulat de la Llei sobre trànsit, circulació de vehicles de motor i seguretat viària, aprovat pel Reial decret legislatiu 339/1990, de 2 de març
- » Llei 42/2010, de 30 de desembre, per la qual es modifica la Llei 28/2005, de 26 de desembre, de mesures sanitàries enfront del tabaquisme i reguladora de la venda, el subministrament, el consum i la publicitat dels productes del tabac
- » Llei 20/1985, de 25 de juliol, de prevenció i assistència en matèria de substàncies que poden generar dependència
- » Decret 32/2005, de 8 de març, pel qual es regula la senyalització de les limitacions en la venda de begudes alcohòliques

2.3_

PATRONS DE CONSUM

Consumir drogues no implica necessàriament tenir una addicció o ser drogodependent. Des que un individu es posa en contacte per primera vegada amb una substància fins que desenvolupa l'addicció a aquesta substància, hi ha una sèrie de canvis en relació amb les motivacions per consumir i en la interiorització d'aquests consums en els hàbits de vida que modificaran la seva relació amb la substància (o no).

Per entendre les relacions que cada individu manté amb les drogues s'han definit diferents patrons de consum.

CONSOMS EXPERIMENTALS

Consums que corresponen a les situacions de contacte inicial amb una substància o diverses, que no cal que siguin repetits.

Les motivacions per consumir solen ser:

- » Curiositat.
- » Contacte amb persones consumidores.
- » Atracció per allò prohibit.
- » Cerca de noves sensacions.

CONSOMS OCASIONALS

Corresponen a l'ús intermitent de les substàncies, sense cap periodicitat fixa i amb llargues temporades d'abstinència.

Les motivacions per consumir solen ser:

- » Facilitació de la comunicació.
- » Cerca del plaer o el relaxament.

CONSOMS HABITUALS

Suposa una utilització freqüent de la substància. Segons la substància consumida, la freqüència de consum, les característiques de la persona, l'entorn... pot portar al consum d'altres substàncies.

També, en aquest estadi, la persona és menys lliure de poder decidir sobre el consum.

Les motivacions per consumir solen ser:

- » Intensificació de les sensacions de plaer.
- » Pertinença a un grup i reconeixement.
- » Mitigació de la soledat, l'avorriment...
- » Reafirmació de la independència o rebuig de la societat.
- » Reducció de la gana, el fred o el cansament.

CONSOMS COMPULSIUS I FREQUENTS

La persona necessita la substància i tota la seva vida en gira al voltant, tot i les complicacions que li comporta aquest consum.

La motivació per consumir és:

- » Dependència física i/o psicològica a la substància.

2.4_

REDUCCIÓ DE RISCOS I DANYS

El model de reducció dels danys es va desenvolupar a final de la dècada dels anys vuitanta com una alternativa, proposada des del camp de la salut pública, a la política punitiva i sancionadora del consum de drogues i basada en la utilització de criteris suposadament morals.²

Des del punt de vista conceptual, aquest model planteja una proposta humanista i neutral tant pel que fa al consum de drogues com pel que fa a les persones que consumeixen substàncies psicoactives. Aquest enfocament no planteja l'abstinència com a objectiu primer ni principal, i concentra les propostes en la prevenció o la solució dels problemes i dels danys relacionats amb el consum de drogues, i en el reconeixement del paper actiu de les persones consumidores en l'assoliment d'aquests objectius. Per tant, està basat en els principis de respecte, acceptació, suport i promoció de les capacitats pròpies (apoderament) de les persones que consumeixen drogues.

A grans trets, es poden distingir tres fases en el desenvolupament d'aquest model, totes associades a la necessitat de disminuir els danys per a la salut relacionats amb el consum de drogues tant en l'àmbit poblacional com en l'àmbit individual. La primera fase s'inicia a la dècada dels anys seixanta del segle XX amb les primeres evidències dels greus riscos per a la salut derivats del consum d'alcohol i tabac. La segona fase s'inicia els anys vuitanta amb l'aparició de la sida associada al consum de drogues per via parenteral i a les pràctiques sexuals de risc. I la tercera comença amb l'aparició de problemes relacionats amb el consum de drogues en els entorns recreatius i d'oci.³

Especialment des de l'aparició del VIH, aquest model ha mostrat l'eficàcia d'incorporar el treball per al canvi d'actituds i coneixements, tant com l'entrenament en conductes de disminució del risc i del dany en relació amb el consum de drogues i conductes sexuals de risc.⁴

Des del punt de vista operacional, la finalitat del model és reduir les conseqüències més greus i immediates del consum de drogues entre les persones que les pateixen, i articular un enfocament multisectorial i multidisciplinari per:

- » Prioritzar el benestar de les persones, siguin quines siguin les seves circumstàncies.
- » Considerar i promoure les capacitats personals de valoració i presa de decisions de les persones consumidores (apoderament).
- » Desenvolupar mesures per arribar a les persones en situació de dany allà on es trobin.
- » Proporcionar serveis i recursos atractius i adaptats a les necessitats, estils de vida, entorns i característiques de les persones consumidores.
- » Oferir serveis i recursos d'exigència baixa en contraposició als serveis tradicionals d'exigència alta.
- » Oferir opcions preventives sobre la base d'una jerarquització de riscos.

A mesura que s'han anat comprovant els beneficis del model de la reducció dels danys, aquest enfocament s'ha anat ampliant també a la reducció dels riscos, que implica una aproximació més àmplia, però basada en els mateixos principis, i dirigida a la població que no manté un consum problemàtic de drogues, que el vol mantenir i que pot estar preocupada, o no, pels potencials riscos associats.⁵

2. Rinaldi et al., 1988; Newcombe, 1992; Reuter & Caulkins, 1995; Drucker, 1995; Leshner, 1997; Marlatt, 1998.

3. Òrgan Tècnic de Drogodependències, 1995; Caulkins & Reuter, 1997; Erickson & Butters, 1997; Fundació de Ciències de la Salut, 1998; Alvarez-Requejo et al., 1999; Erickson, 1999; Òrgan Tècnic de Drogodependències, 1999; Sanchís & Martín, 2000; Sedó, 2000; Ezard, 2001; Bellis & Hugues, 2003; Calafat, Fernández, Juan et al., 2003; Caudevilla, 2003; Delegación de Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas, 2003; Melguizo, 2003; Sanjurjo et al., 2004; de la Fuente, Brugal, Domingo-Salvany et al., 2006.

4. Fineberg, 1988; Marshall & Joseph, 1988; Catania, Kegeles, Coates, 1990; Ehrhardt et al., 1992; Bandura, 1994; Lacoste, 1995; Stryker et al., 1995; Fishbein, 1998; Fishbein, 2000.

5. Calafat, Fernández, Juan et al., 2003; Caudevilla, 2003; Delegación de Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas, 2003; Colom i Farran, Batlle de Santiago, Castells Cervelló et al., 2005; Valverde Gefae-II, Pi Gonzalez & Colom i Farran, 2003.

2.5_

TRACTAMENT DE LES DROGODEPENDÈNCIES

La dependència física i psíquica associada a les drogues fa que una part de les persones afectades per una addicció no puguin abandonar el consum problemàtic tot i voler-ho i haver-ne fet diferents intents. Per aquesta dificultat i adreçat a les persones que no han pogut abandonar el consum per iniciativa pròpia, hi ha tractaments de drogodependències. Aquests es poden fer des de dispositius especialitzats (els centres d'atenció i seguiment a les drogodependències, CAS) o des de l'atenció primària de salut.

“La dependència física i psíquica associada a les drogues fa que una part de les persones afectades per una addicció no puguin abandonar el consum problemàtic tot i voler-ho i haver-ne fet diferents intents.”

Atès que tota addicció a les drogues és un doble problema —un de salut mental i un d'orgànic—, el tractament preveu una intervenció mèdica i una de psicològica o psiquiàtrica. Tanmateix, quan a més hi ha situacions socials problemàtiques o processos d'exclusió, es fa un abordatge social.

L'abordatge terapèutic es pot fer tenint en compte diferents objectius:

- » Desintoxicació
És el procés terapèutic que té com a objectiu mitigar la síndrome d'abstinència física, el “mono”, quan la droga principal en crea com ara en casos d'alcoholisme o de dependència als opiacis.
- » Deshabitució
L'objectiu terapèutic és oferir eines a la persona drogodependent per funcionar sense la substància i generar comportaments i actituds saludables.

- » Incorporació social
L'objectiu principal és establir ponts entre la comunitat i la persona que ha abandonat el consum i fomentar les seves habilitats socials.

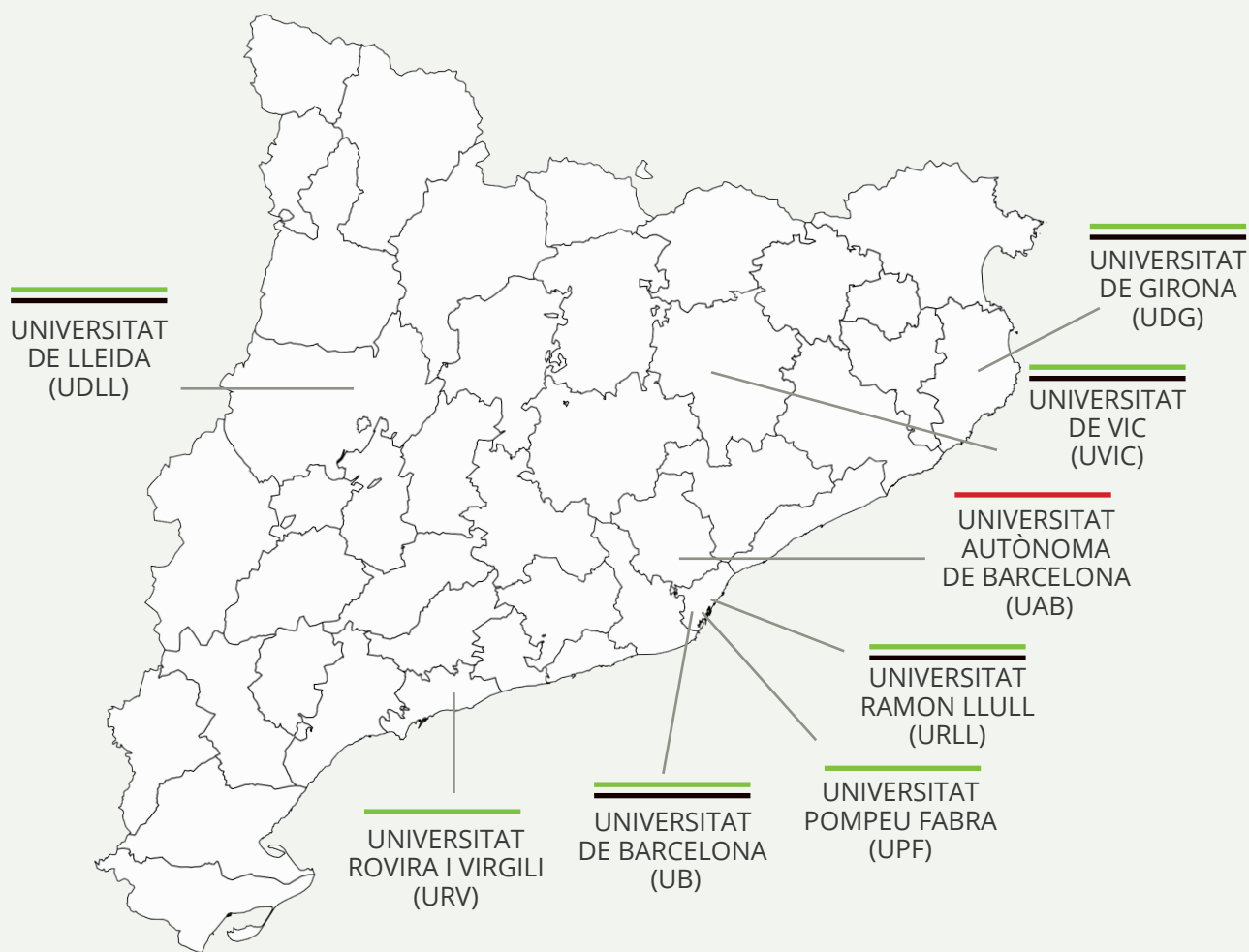
El tractament a les drogodependències pot variar en funció d'altres dimensions:

- » Segons el tipus de teràpia
Teràpia individual o familiar.
- » Segons l'entorn
Tractament ambulatori, és dir, en dispositius assistencials propers a l'individu o en comunitats terapèutiques més aïllades.
- » Segons tipus de tractament
Tractament farmacològic o conductual.

3

3_ LA PREVENCIÓ DE DROGUES AVUI

3.1_ COBERTURA TERRITORIAL, MAPA D'ACTUACIONS

En plenes facultats

tu punto

Fundació Autònoma Solidària
UAB CAMPUS

Actualment s'han definit convenis de col·laboració en vuit de les dotze universitats catalanes per fer prevenció del consum de drogues.

3.2_ PROGRAMES QUE INTERVENEN EN EL MEDI UNIVERSITARI

En plenes facultats

És un projecte de la *Fundació Salut i Comunitat* dirigit al col·lectiu d'estudiants de centres universitaris, per a la promoció de la salut i la gestió dels plaers, vehiculat a través de la prevenció, la sensibilització i la formació en matèria de drogues, i conductes sexuals de risc. És una iniciativa en què els estudiants de la universitat són capacitats, sota la supervisió d'experts, per participar posteriorment en activitats de prevenció i promoció de la salut destinades a la resta del col·lectiu universitari.

El *Programa de Salut* de la FAS (Fundació Autònoma Solidària) té com a finalitat promoure estils de vida saludables entre els estudiants de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

Aquest Programa vol fomentar que els joves universitaris disposin de la informació necessària perquè puguin prendre les decisions sobre els seus hàbits de vida de forma responsable i sobre els recursos al seu abast.

El Programa es basa en un model d'intervenció entre iguals, en què els estudiants de la UAB actuen com a agents de salut.

tu punto

És un programa de Promoció i Desenvolupament Social (PDS), dirigit a estudiants universitaris, que facilita la informació sobre els riscos derivats del consum d'alcohol, cànnabis i altres drogues, afavoreix processos de reflexió crítica i suggereix estratègies d'autocontrol i limitació de riscos, en cas que se'n consumeixin, mitjançant la seva plataforma web (www.tupunto.org) i materials de sensibilització com ara marcadors de llibres i cartells.

LaClara.info és un projecte de l'Agència de Salut Pública de Catalunya de la Generalitat de Catalunya, coordinat per la Subdirecció General de Drogodependències, per potenciar la difusió dels missatges preventius relacionats amb les drogues i reduir comportaments de risc dels joves a partir dels 18 anys.

laclara.info és un programa transversal que complementa l'activitat preventiva que fan altres entitats que treballen en el medi universitari mitjançant, sobretot, la comunicació en entorns virtuals.

3.3_ METODOLOGIA D'INTERVENCIÓ

Els programes presencials a les universitats catalanes treballen amb la metodologia participativa de l'aprenentatge entre iguals, també coneguda per educació *peer to peer*, que es podria descriure per una metodologia en la qual persones de la mateixa edat o les mateixes característiques que la població beneficiària d'una intervenció són formades per assessorar o prestar alguna intervenció preventiva de manera sistemàtica i continuada.

“Els iguals tendeixen a tenir més credibilitat entre els altres joves que no pas els professionals, sobretot si provenen d'una classe, cultura o edat distintes”

Algunes de les característiques que defineixen aquest tipus de metodologies són:

- » Els joves tendeixen a tenir més credibilitat entre els altres joves que no pas els professionals, sobretot si provenen d'una classe, cultura o edat distintes.
- » És més probable que les persones receptores escoltin els missatges si es poden identificar fàcilment amb les persones que els transmeten i aquestes no estan estretament relacionades amb cap institució pública.
- » El jovent implicat pot beneficiar-se molt del procés referent al seu desenvolupament personal.
- » Es desenvolupen habilitats com ara la comunicació, la planificació, la presa de decisions i les habilitats de relació, entre d'altres.
- » Es formen grups basats en la solidaritat en els quals els joves aprenen els uns dels altres.

Mitjançant aquesta metodologia es duu a terme un ampli ventall d'activitats preventives, algunes de les quals són:

- » Accions preventives al campus (“xiringus”, dinàmiques participatives, accions de sensibilització...).
- » Difusió de material preventiu al campus.
- » Col·laboracions amb altres entitats preventives locals.
- » Concurs de curtmetratges.
- » Cursos oberts al campus.

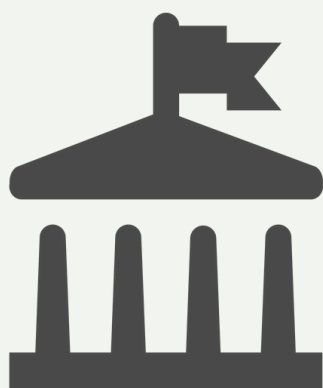
4

4_ RECOMANACIONS D'ACTUACIÓ

AL CAMPUS

Les universitats són molt més que un espai de docència; són uns campus que esdevenen espais de trobada i relació, amb tota una sèrie de serveis i activitats paral·leles de lleure, formació no formal, fires, esport, etc. També són plataformes d'associacionisme més o menys formal de voluntariat, sindicalisme d'estudiants i moviments socials de diferent mena.

El campus és l'espai més adient per dur a terme accions preventives a la universitat, ja que és on l'alumnat està més predisposat a tot allò que no és estrictament acadèmic tant pel que fa a la participació com a la creació.

RECOMANACIONS

- » Inserir materials informatius i preventius sobre drogues a les carpetes o agendes que es lliuren amb la matriculació.
- » Donar a conèixer a totes les persones matriculades els programes de prevenció relacionats amb la salut que té la universitat.
- » Cedir espais de les facultats per penjar o projectar missatges preventius, especialment els dies en què es concentren algunes campanyes de sensibilització, com ara el Dia Mundial de la Salut, el Dia Mundial contra el Tabac, etc.
- » Reconèixer amb crèdits ECTS la tasca formativa dels programes preventius.

BONES PRÀCTIQUES

- » El Programa de Salut de la Fundació Autònoma Solidària de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) imparteix un curs sobre prevenció en l'ús de drogues i sexualitat segura i plaent, adreçat als joves de la comunitat universitària. Aquests joves esdevindran agents de salut sensibilitzats en aquests temes i faran d'amplificador dels missatges quan els transmetin al seus companys.

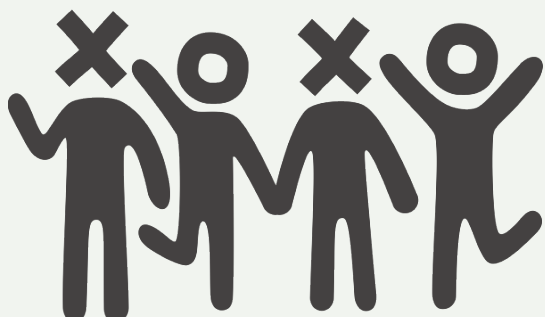
EN L'OCI UNIVERSITARI

A les festes de les universitats, la funció de l'espai passa de ser educativa a ser lúdica. Acostumen a ser espais de trobada on s'apleguen estudiants de diferents disciplines i joves de fora de la universitat que també hi van, i on la música, les relacions i el consum d'algunes drogues (sobretot tabac, alcohol i cànnabis), adquireixen, per un dia, un paper protagonista.

Vetllar perquè aquestes activitats es desenvolupin amb la màxima seguretat i el mínim risc per a la salut de les persones participants contribuirà no només a assegurar una bona festa, sinó també a fer pedagogia sobre com compaginar festa, civisme i salut.

Així mateix, cal tenir en compte que el col·lectiu universitari és un públic atractiu per a la indústria de l'oci nocturn, que sovint fa publicitat dels esdeveniments a les instal·lacions de les universitats.

Cal estar oberts a la col·laboració amb la indústria de l'oci nocturn per fomentar valors no sexistes i incorporar mesures de reducció de riscos en aquestes festes, ja que pot ser una oportunitat per treballar un oci universitari divertit i saludable.

RECOMANACIONS

- » Facilitar el transport públic gratuït o de baix cost a les festes de les universitats.
- » Fomentar la instal·lació de parades informatives sobre reducció de riscos associats al consum de drogues als locals d'oci universitari (conduïdes pels mateixos universitaris).
- » A les "festes universitàries", estimular el control preventiu de carreteres en moments d'alt risc d'accidents relacionats amb l'ús d'alcohol o altres drogues.
- » Participar en l'elaboració de les festes universitàries al campus per potenciar mesures de control i prevenció.

BONES PRÀCTIQUES

- » La Universitat Autònoma de Barcelona participa a la Comissió de Festes per preparar conjuntament amb els estudiants la Festa de l'Autònoma. El seu paper és, entre d'altres, vetllar per la seguretat i la salut dels participants. Es decideix convidar l'ONG Energy Control per muntar una parada informativa conjuntament amb el Programa de Salut de la universitat.
- » El rectorat d'una universitat encarrega a una enginyeria un pla d'autocontrol per tal de vetllar per la seguretat en les festes a la universitat i imparteix un curs al seu personal sobre prevenció i actuació en actes massius de lleure.

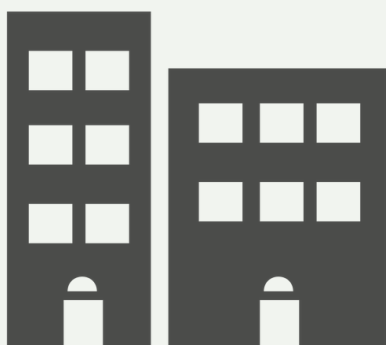
EN RESIDÈNCIES I PISOS D'ESTUDIANTS

Algunes universitats disposen d'una vila o residències per a l'alumnat que no pot desplaçar-se diàriament fins a la seva població d'origen. Altres estudiants opten per compartir pis amb companys o companyes en poblacions properes a la universitat.

En aquests espais —residències o pisos d'estudiants— sol haver-hi una concentració juvenil amb ganes de socialitzar-se i compartir espais de festa i és habitual l'organització autogestionada de festes que poden ser més o menys multitudinàries.

D'altra banda, el fet de deixar de viure a casa dels pares i la flexibilització en els horaris faciliten un augment del temps dedicat a la festa així com del consum associat de drogues.

L'encaix d'aquest oci universitari amb la resta de la comunitat pot provocar problemes de convivència amb el veïnat, que sol tenir unes necessitats de descans i silenci diferents a les dels joves universitaris. Aquestes situacions, mal gestionades, poden comportar intervencions policials indesitjades per totes les parts implicades i, a la llarga, dificultar el lloguer de pisos a joves universitaris perquè cap propietari o comunitat de veïns voldrà tenir persones amb aquest estil de vida com a veïns.

RECOMANACIONS

- » Fer materials que orientin sobre com prevenir situacions conflictives amb el veïnat amb pautes com ara anunciar quan es faran festes, consensuar una hora límit, etc.
- » Fer campanyes de prevenció del consum de drogues en contextos residencials o viles.
- » Proposar a les oficines d'habitatge que gestionen pisos d'estudiants que lliurin materials per a la bona convivència amb els veïns quan se signi el contracte de lloguer.

BONES PRÀCTIQUES

- » El voluntariat del programa En Plenes Facultats de la Universitat de Girona, que està integrat per estudiants de diferents disciplines, preveu fer les pràctiques a Comandos Q, un grup d'intervenció en l'oci nocturn que vetlla pel civisme en la festa. La seva participació en el programa és reconeguda amb crèdits ECTS.

EN ELS PLANS D'ESTUDI

Tant el professorat —directament o convidant especialistes a l'aula— com l'alumnat —mitjançant treballs o exposicions— poden promoure la prevenció sobre el consum de drogues dins de l'horari i l'espai acadèmics.

Les actuacions que es poden fer a l'aula són ben àmplies, des d'informar sobre l'efecte indesitjable de certs usos de drogues, fins a incorporar en la docència l'anàlisi de polítiques de drogues.

Es poden convidar a l'aula persones afectades per usos problemàtics o professionals que hi treballen perquè expliquin la seva experiència o quin servei ofereixen en la seva feina, o promoure treballs d'investigació o pràctics que s'enfoquin al fenomen de les drogues.

Són moltes les disciplines que poden incorporar el tema de les drogues dins del pla d'estudis. És el cas de les especialitats en l'àmbit psicosocial (psicologia, treball social, educació social, ciències de l'educació, sociologia, ciències polítiques...), en la salut (medicina, infermeria), en la cultura i les lleis (antropologia, dret...), o en la comunicació (periodisme, comunicació audiovisual...).

Aquests i altres graus són sensibles a incorporar el tema de les drogues, ja que els estudiants que els cursen possiblement el tractaran en el seu futur laboral.

RECOMANACIONS

- » Valorar la inclusió de la temàtica de drogues en certes assignatures.
- » Elaborar un pla d'estudis sensible al tema i amb la complicitat de professionals i organitzacions especialitzades.
- » Crear grups de recerca a les facultats on s'imparteixen aquests graus.
- » Fomentar que els pràctics de l'alumnat d'aquests graus es facin en programes de prevenció i atenció a les drogodependències.

BONES PRÀCTIQUES

- » La professora de l'assignatura Vídeo digital i el professor de Muntatge i edició del grau de Comunicació audiovisual es posen d'acord per suggerir a l'alumnat fer un vídeo preventiu sobre drogues i presentar-lo a un concurs estatal de curts. La iniciativa serveix al professorat per demanar una bona qualitat en la filmació i postproducció del vídeo i, alhora, esdevé una motivació extra a l'alumnat com a plataforma per donar-se a conèixer. Els vídeos tindran un efecte preventiu en el grup que l'ha fet i en les persones que el vegin.
- » La Universitat Oberta de Catalunya inclou en el grau d'educació social l'assignatura "Drogues: prevenció i formes d'acció socioeducativa". D'aquesta manera vol donar resposta formativa a una realitat laboral previsible.
- » La Facultat de Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona signa un conveni de reconeixement de crèdits ECTS amb entitats que fan prevenció sobre drogues, per tal que els estudiants universitaris puguin cursar el pràcticum de grau o màster en contextos d'educació no formal.

A L'ESPAI LABORAL

Una universitat és, a més d'un espai de formació, una organització en la qual poden arribar a treballar centenars de persones. La seva complexitat fa necessaris el treball de personal administratiu, de manteniment de les instal·lacions, de serveis complementaris, de transport, professorat, càrrecs directius, etc. Una part d'aquests professionals —com el de qualsevol altra empresa— pot patir una drogodependència o tenir conductes problemàtiques associades a les drogues, com ara conduir un vehicle públic sota els seus efectes, consumir en hores lectives o faltar a l'horari laboral a causa d'aquest consum, etc.

Una addicció a les drogues —o altres conductes com ara ludopaties o altres socioaddiccions— té una repercussió negativa en la salut de la persona afectada i en la universitat com a organització, en la mesura que aquesta condició provoqui absències a la feina, baixes laborals, menys rendiment o problemes amb companys (agressivitat, relacions poc respectuoses, etc.).

Si des de la universitat s'afavoreix que les persones drogodepenents que hi treballen facin un tractament de desintoxicació (quan hi hagi dependència física com en el cas de l'alcohol) o deshabitació, millorarà la seva salut i el benestar d'aquestes persones, i la feina que desenvolupin serà de més qualitat, i així la institució també hi sortirà guanyant.

RECOMANACIONS

- » Entendre les drogodependències com una malaltia més i implicar-se en el tractament del personal afectat facilitant-ne l'anonimat.
- » Facilitar als treballadors l'accés a la informació sobre l'efecte en la salut d'un consum de risc d'alcohol o altres drogues.
- » Donar a conèixer al professorat i personal universitari els recursos assistencials per atendre les persones drogodependents.

BONES PRÀCTIQUES

- » Des de la universitat no es posa cap impediment per accedir a les visites de seguiment en horari laboral i, en els casos en què sigui necessària una baixa laboral, es manté el lloc de treball.
- » La UAB duu a terme una iniciativa per afavorir entre el seu personal l'abandó del tabaquisme mitjançant el programa *Passo de fumar*. D'una banda, reparteix fullets que animen a deixar-ho i, de l'altra, facilita un espai de teràpia de grup i seguiment a les mateixes instal·lacions conduït per professionals del centre d'atenció a les drogodependències (CAS) de referència.

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya
Subdirecció General de Drogodependències